

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА ФИНАНСОВАТА ФУНКЦИЯ – АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ НА РАЗВИТИЕ

DIGITALIZATION OF THE FINANCIAL FUNCTION – CURRENT STATUS AND DEVELOPMENT TRENDS

Полина Иванова

Polina Ivanova

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo

Abstract: The fast entering new technologies are playing an increasing role in the course of business processes in them. Manual processes are challenge and a problem when everyone works from home and communication is limited to chats with messages and teleconferences. The use of cloud spaces, blockchain applications, artificial intelligence, robots are at the heart of digital transformation and are tools used to achieve better results. This is observed both in the banking sector and in companies with strong financial functions. The report also focuses on the challenges that Covid 19 pandemic posed to the digital transformation and how the financial sector deals with this.

Keywords: digitalization, financial sector, new technologies, challenges

JEL: F 65

Въведение

Бурното развитие на технологиите и свързаната с тях дигитализация в почти всички сфери на общественно-икономическия живот са процеси, които може би най-ярко характеризират посоката, в която върви светът през последните години. Най-повлияни от тези процеси са финансите, счетоводството, одита и банковата сфера.

Бързо навлизащите нови технологии играят все по-голяма роля при протичане на бизнес процесите в тях. Ръчните процеси са предизвикателство, когато всички работят дистанционно, а комуникацията е ограничена до чатове със съобщения и телеконференентни разговори. Използването на облачни пространства, големите масиви от данни, блокчейн технология, изкуствен интелект и роботика са в основата на дигиталната трансформация и са средства, използвани за постигане на по-добри резултати.

Изправени пред тежкото предизвикателство да се адаптират към нуждите на клиентите си, компаниите и бизнеса като цяло се стремят да бъдат по-гъвкави, иновативни, да предлагат повече на брой и по-добри като качество финансови услуги. Защото светът и финансовият бизнес преживяват революция, а именно революция на технологиите. И ако области като финанси, счетоводство, банки не са в крак с тези промени, те рискуват да загубят голяма част от своя бизнес.

Изложение

Според световни водещи автори (Knudsen, 2020) дигитализацията е процес на промяна от аналогова към цифрова форма, известен още като цифрово активиране. Или казано по друг начин,

дигитализацията взема аналогов процес и го променя в цифрова форма без каквито и да било промени в натура в самия процес.

Дигитализацията е използването на дигиталните технологии за промяна на бизнес модела и за генериране на нови приходи и възможности за създаване на стойност. Това е процес на преминане към дигитален бизнес (Gartner Glossary, n.d.).

Процесът на дигитализация се изследва и от редица български автори. Според Ф. Филипова (Филипова, 2020, с. 105–107) автоматизацията и дигитализацията не са синоними. Тя разграничава двете понятия, като определя автоматизацията като част от роботизацията, а дигитализацията като процес на преобразуване на информация от аналогов носител в дигитална форма, с помощта на електронни устройства по метода на сканиране. Като целта на преобразуването е преглед, препращане, обработка и архивиране по електронен път.

Според нея дигитализацията във финансовата сфера обхваща трансформирането, представянето и обменянето на финансови данни в електронен формат. Тя включва в обхвата ѝ: електронния бизнес, включително blockchain технологии; облачните технологии, Enterprise Resource Planning Systems (ERP), електронните отчети със стандарти за открит достъп (XBRL) и др.

От друга страна, П. Петрова (Петрова, 2021, с. 170–171) обособява две концепции, които характеризират дигитализацията като процес. Двете концепции се различават в същността, значимостта и хронологията си. Според нея „... дигитализацията може да се определи като разпространение на иновации, успешно приложени в области извън първоначално присъщите им“ (Петрова, 2021, с. 171).

Според Д. Кнудсен (Knudsen, 2020, р. 2) дигитализацията не трябва да се бърка с цифровизацията. Последното се отнася до техническия процес на кодиране на аналогова информация в цифров формат, който прави дигитализираното съдържание програмируемо, адресируемо, проследимо и комуникативно. Като такава, цифровизацията е по-малко обхватна промяна от дигитализацията. От друга страна, дигиталната трансформация води до големи организационни промени, движени от цифровите технологии и следователно, дълбоки промени в стратегията и поведението на бизнеса. „Дигитализацията е някъде по средата между цифровизацията и дигиталната трансформация. Тя включва повече от обикновен технически процес (например цифровизацията), но не води непременно до преконфигуриране на стратегията или дълбоки промени в поведението на бизнеса (например дигиталната трансформация)“ (Knudsen, 2020, р. 2).

Въпреки това, дигитализацията е свързана с важни промени, свързани със социално-техническите структури. Тези структури са преконфигурирани чрез поставяне под въпрос на основните предположения за проектиране и използване на цифрови технологии (Knudsen, 2020, р. 2).

В обобщение може да се каже, че в специализираната литература все още тълкуванията за дигитализацията са много разнородни, но всички автори се обединяват около това, че тя вече не е бъдеще, а е настояще и все по-бързо навлиза във финансово-счетоводната сфера.

Състояние на дигитализацията във финансовата сфера

Дигитализацията е предизвикателство към финансовата сфера. Приоритет номер едно на компаниите, стремящи се към растеж, е цифровото бъдеще, изградено около клиента и подобряване качеството на клиентското обслужване.

Съвременната финансова функция обхваща областите на финансовото управление, счетоводството, данъчната функция, управление на паричните наличности и контрола. Използването на цифровите технологии е изключително важно в тези области. Финансовите данни могат да бъдат предоставени бързо и изчерпателно, а повтарящите се дейности могат да бъдат напълно автоматизирани. През последните години ролята на финансовата функция нараства и се променя. Промяната е свързана с преминаването от административни дейности до цялостно интегрирана и консултантска дейност за цялата организация. Тя се превръща в истински бизнес партньор за компанията.

Дигитализацията налага и изисква от организациите да са в крак с технологичните промени. М. Павлова посочва, че „... на практика се наблюдават сериозни изменения в състава на финан-

сово-счетоводната функция“ (Павлова, 2020, с. 139). Организации, които считат, че са значително над средните по ефективност, изразходват по-малко време за задължителна и външна финансова отчетност и повече за разработване на стратегия и подобряване на финансовите операции и приемат, че чрез тази промяна във финансовата функция могат да получат конкурентно предимство. Финансово-счетоводните отговорности се повлияват в значителна степен от промяната в технологиите – такива са финансовото планиране и анализ (около 70%), отчитане и управление на вземанията и задълженията (около 60%) и финансовия анализ (около 55%) (Павлова, 2020, с. 140).

Изследване, направено от KPMG (KPMG, 2021) в Австрия, Германия и Швейцария, стартирало още през 2017 г. въз основа проучване сред множество експерти, има за цел да проследи тенденциите в развитието на дигитализацията във финансите и счетоводството, по отношение на използваните технологии и системи, както и ефектът от пандемията Covid 19. Данните от изследването се базират на онлайн проучване сред 350 участници и над 2500 компании – финансови директори и финансово-счетоводни мениджъри. Анализът разкрива, че дигитализацията е вече част от финансовите процеси. Въпреки че се развиват с различна скорост, хомогенизирането на основните системи, използването на безхартиеното счетоводство, управление качеството на основните данни, стандартизирането на работните процеси и използването на счетоводна база данни са основният фокус за компаниите в контекста на цифровизацията.

Облачните услуги остават най-популярната сред всички нови технологии, а блокчейн, изкуственият интелект и използването на управление на бизнес процесите (BPM) имат по-малко приложение.

По отношение използването на безхартиените процеси (KPMG, 2021), 36% от анкетираните са въвели частична хармонизация на системния пейзаж, а 27% са въвели цялостна хармонизация. Въпреки това, по проучване на KPMG (KPMG, 2021) в периода 2018 г. до 2021 г. компаниите в региона DACH¹ са постигнали забележителен напредък във въвеждането на безхартиеното счетоводство и единна база данни. 33% от анкетираните вече са дигитализирали счетоводството чрез използване на специални платформени решения, а 43% планират това внедряване.

Според Кристиан Сикора (KPMG Austria) „дигитализацията в счетоводството засяга почти всички отдели в една компания. Не става въпрос само за IT стратегия – процесите, ресурсите или отговорните лица трябва да бъдат предефинирани. Това е време, в което трансформацията на работния свят напредва дори по-бързо от обикновено и предлага страхотни възможности за счетоводството“ (KPMG, 2021) .

От друга страна, данните от проучването на KPMG за Германия (KPMG, 2021) за 2021 г. посочват, че по-голяма част от анкетираните компании все още нямат цифрова технология за нефинансово отчитане. 67% от организациите, които отчитат нефинансова информация използват предимно ръчни процеси и са дигитализирани на 30%. Относно използването на безхартиените решения, все повече компании са ги въвели при дигитализиране процеса от покупка до плащане. 49% от анкетираните използват облачни пространства, а 13% планират по нататъшно прилагане.

Анализът на показаните резултати от сравнението на годишна база за степента на дигитализация на различните финансови процеси за периода 2019–2021 г. разкрива повече дигитализация както за транзакционните, така и за други процеси.

Двете паралелни проучвания на KPMG за 2020 и 2021 г. показват, че използването на блокчейн технологиите, изкуствения интелект и роботиката са все още в начален стадий. Въпреки това, внедряването на цифровите технологии в бизнес процесите е в основата на успешната дигитализация.

Във финансовата сфера все по-голямо внимание се отделя на технологията на разпределените регистри (distributed ledger technology, DLT). Тя има потенциала напълно да промени начина на функциониране на финансовата и банковата система. Технологията на разпределителните регистри е „... база данни за транзакции, която се съхранява в мрежа от множество компютри, а не на

¹ DACH регион се отнася до три централноевропейски държави. Той е акроним, който означава D- Deutschland, A- Austria и CH- Confoederatio Helvetica (официалното име на Швейцария на латински), <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/dach-countries>.

едно централно място“ (European Central Bank, 2017). Най-популярната сред разпределителните регистри е технологията блокчейн. Тя представлява разпределена книга за много сигурно прехвърляне на данни. Развитието и растежа на блокчейн платформите през последните години доведе до приложението им в различни индустрии и за различни цели. Така, например финансирането и банковото дело са области, в които блокчейн може да предложи алтернатива на съществуващите процеси и системи. Използването на блокчейн за плащания и транзакции е може би един от най-разпространените начини на приложение на технологията, а също така и възможността за свързване на плащания с интелигентни договори. Това създава възможност за банките да управляват сложни транзакции по много по-рационализиран и сигурен начин, както и да рационализират сложните работни процеси. Блокчейн технологията може значително да подобри връзката между различните критични инфраструктури и да премахне ръчния процес, тъй като голяма част от вътрешното функциониране на банките все още се осъществява от ръчни процеси. Към тази технология се е насочила и Европейската централна банка (ЕЦБ). Една от основните задачи на ЕЦБ (European Central Bank, 2017) е да осигурява безопасно и ефективно изпълнение на транзакциите навсякъде в еврозоната, както и да наблюдава как се извършват плащанията и с помощта на кои системи. По тази причина тя проявява интерес към блокчейн технологиите. ЕЦБ е привърженик на иновациите, ако са безопасни и ефективни и ако предоставят еднакви възможности на всички в Европа. Наред с това, самата банка поддържа редица системи за прехвърляне на пари и активи в Европа, като целта е тези системи да бъдат възможно най-ефективни и затова се търсят начини за тяхното подобрене и осигуряване на надеждността им.

Но макар технологията на разпределените регистри да предлага редица възможности за в бъдеще, тя все още е сравнително нова и се определя като недостатъчно зряла (European Central Bank, 2017), за да се прилага на този етап в системите на ЕЦБ, които са опората на европейския финансов сектор.

В обобщение, проучванията разкриват, че дигитализацията във финансово-счетоводната сфера вече е факт. Изследванията показват, че компаниите са изправени пред дигитален императив: да приемат ефективно новите технологии или да загубят конкурентно предимство. Дигитализацията не само ще автоматизира процесите, но и ще отвори нови начини за правене на бизнес.

Ефектът от COVID 19 пандемията

Появата на COVID 19 в началото на 2020 г. промени изцяло начина на живот, както работните процеси и глобалната икономика. Разсъждавайки върху последствията от пандемията, ръководителите на големи световни компании и банки все по-често заговориха за използването на дигитални технологии, анализ на данни и изкуствен интелект. Пандемията повлия на цялостната организация и финансовата функция на компаниите и те трябваше да се адаптират, за да преодолеят различните предизвикателства, представени от променящата се бизнес среда.

От гледна точка на финансите и счетоводството, работата на компаниите през последните няколко години за преминаване към облачно-базирани системи като управление на корпоративния риск, управление на взаимоотношенията с клиенти, платформи като Zoom и DocuSign, което позволи на финансовите екипи да направят необходимите преходи относително безпроблемно.

Обогатяване знанията и уменията на финансистите, банкови служители, бизнес консултанти, счетоводители, одитори чрез използване на дигиталните технологии е необходимо в по-голямата част от областта на финансите и счетоводството, но също така и във всяка една сфера от обществено-икономическия ни живот. Пандемията COVID 19 разкри, че немалка част от финансовите екипи разчитат основно на ръчни процеси и остарели системи, които се оказаха неефективни. Голяма част от компаниите обмислят увеличаване на автоматизацията, включително автоматизацията на роботизирани процеси (RPA). Повечето финансови специалисти вече са осъзнали важноността на процеса на дигитализация във всяка една сфера на социалния живот, но пандемията със сигурност хвърли по-ярък фокус върху тази роля. Много организации се стремят да инвестират в по-добри технологии и персонал, което ще позволи процесът да процъфтява.

Според Нарен Гоел (Strategic Finance Magazine, 2022), финансов директор на Ephesoft (платформа, предоставяща възможност за интелигентна обработка на документи), приемането и работата с базирани на облак платформи, блокчейн приложения вероятно ще продължи като фокус за организациите, за да бъдат конкурентни на пазара и за подобряване на производителността.

Тъй като голяма част от компаниите преминават през фазата на възстановяване от COVID 19, много от тях вече се фокусират върху това, което следва, и се възползват от промените, направени в бизнеса по време на пандемията. По проучване на Gartner (Gartner, 2021) от 2021 г., 69% от финансовите екипи съобщават за ускоряване на дигиталните бизнес инициативи. Организациите вече нямат възможност да продължат както досега, те трябва да направят всичко възможно да запазят бизнеса и бъдещето на бизнеса, като работят в посока ускоряване процеса на дигитализация. Развитието на дигиталния бизнес сега е по-важно от всякога по следните три причини:

- COVID 19 изведе на преден план силата на цифровите технологии при електронната търговия, доставките, виртуализацията на веригата за доставки, автоматизацията на различните видове дейности, особено където физическото им осъществяване вече е невъзможно.

- Рецесията принуди компаниите да преразгледат разходите си и да рационализират основните бизнес операции.

- Пандемията показва, че за да оцелее една компания, тя трябва да ускори процесите на дигитализация.

Според проучване на KPMG, възложено на Forrester Consulting (KPMG, 2021), сред 820 лидери на стратегии за дигитална трансформация в 12 държави, се потвърждава, че в резултат на въздействието на COVID 19 дигиталните технологии са ускорител, който трансформира опита и цялостната визия на компаниите. Вследствие на пандемията клиентите получават по-добър и по-бърз достъп до продукти и услуги с едно кликане. Очевидно е, че вече са поставени високи изисквания при предоставянето на дигитални услуги на клиентите и няма връщане назад. В сравнение с 2020 г., от анкетираните през 2021 г. 67% са ускорили стратегията си (в по-ранните етапи на пандемията), за дигитална трансформация и 63% са увеличили бюджетите си за дигитална трансформация (KPMG, 2021). Компаниите вече са възприели идеята за дигитална трансформация и усилено работят в тази посока. Цифровата трансформация променя работата във финансовата функция и възможността за по-успешен бизнес ще продължи да поддържа тази тенденция.

Заклучение

Посочените по-горе проучвания показват, че дигитализацията във финансово-счетоводната сфера вече е факт. Компаниите са поставени пред избора или да предприемат действия за по-бързо въвеждане на технологиите, елемент на дигитализацията, или да загубят конкурентното си предимство, тъй като дигитализацията променя начина на правене на бизнес. Сред основните предизвикателства пред финансовата сфера са: засилване на пазарните позиции като се направи оценка на задоволяване потребностите на клиентите за различните продукти и услуги; разкриване пропуските във веригата на доставки и полагане усилия за отстраняването им. Въпреки стреса, който донесе пандемията COVID 19, тя доведе и до бърз преход към нови виртуални, оперативни промени, повече дигитални продажби, дистанционно обслужване и др.

Дигитализацията промени процесите свързани с финансовата функция. Адаптирането към новите реалности е трудно, но тези пък които успеят бързо да се адаптират, ще бъдат добре позиционирани и техните организации ще имат конкурентно предимство.

REFERENCES

1. Pavlova, M. (2020). The changing role and competences of management accountants in the digital area. *Accounting and its contribution to the economic science*. International Scientific Conference. Organized on the Occasion of 100th Anniversary of the Accountancy and Analysis Department. University of National and World Economy, Sofia, UNWE Publishing Complex, p 170–176. (in Bulgarian)

2. **Petrova, P. (2021).** Accounting Perspectives in the Light of Digitalization 4rd International Conference Southeast Europe: *History, Culture, Politics, and Economy*. Bologna: Filodiritto Publisher, pp. 170–176
3. **Filipova, F. (2020).** The transformation in accounting and audit. *Economic science, education and the real economy: development and interactions in the digital age*. Conference proceedings, Jubilee International Scientific Conference. University of Economics, Varna, Izdatelstvo “Nauka I iekonomika”, Volume 1, p. 100–112. (in Bulgarian)
4. **European Central Bank (2017).** How could new technology transform financial markets?, Viewed 25 March 2022 <https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/distributed_ledger_technology.en.html>
5. Gartner, Digitalization strategy for business transformation, Viewed 20 March 2022 <<https://www.gartner.com/en/information-technology/insights/digitalization>>
6. Gartner, Gartner Glossary, Viewed 20 March 2022 <<https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/digitalization>>
7. **Knudsen, D. (2020).** Elusive boundaries, power relations, and knowledge production: A systematic review of the literature on digitalization in accounting, *International Journal of Accounting Information Systems*, 36 (202), p. 2., Viewed 20 March 2022
8. KPMG (2020): Digitalization in Accounting 2020, KPMG, 2020, Viewed 25 March 2022 <https://hub.kpmg.de/digitalization-in-accounting-2020?utm_campaign=Digitalization%20in%20Accounting%202020&utm_source=AEM&__hstc=214917896.406db9c2d24cca7e1d922cc28282ce49.1648307991364.1648307991364.1648307991364.1&__hssc=214917896.4.1648307991364&__hsfp=2792744557>
9. KPMG (2021): Digitalization in Accounting 2021, KPMG, 2021, Viewed 25 March 2022. <https://home.kpmg/at/de/home/insights/2021/09/digitalisierung-im-rechnungswesen-2021.html>
10. KPMG, Digital finance, Viewed 25 March 2022 <<https://home.kpmg/de/de/home/themen/uebersicht/digital-finance.html>>
11. KPMG (2021), DigitalFuel, Viewed 25 March 2022 <<https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/au/pdf/2021/digital-fuel-digital-transformation-forrester-research-2021.pdf>>, p.4
12. KPMG (2021): Digitalization in accounting 2021, Viewed 25 March 2022 <https://hub.kpmg.de/digitalization-in-accounting-2021?utm_campaign=AUDIT%20-%20Studie%20-%20Digitalisierung%20im%20Rechnungswesen%202021%20&utm_source=AEM&__hstc=214917896.f4c562cfb0fb36a5e4fd-521c631eb7c2.1646900536249.1646900536249.1646921361939.2&__hssc=214917896.2.1646921361939&__hsfp=445334496>
13. Strategic Finance (2022), CFOS’ evolving views of tech, 01.02.2022, Viewed 25 March 2022 <<https://sfmagazine.com/post-entry/february-2022-cfos-evolving-views-of-tech/>>
14. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/dach-countries>

За контакти:

Полина Иванова, докторант

Служебен адрес: гр. В. Търново, ул. „Арх. Георги Козаров“ №1,
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Стопански факултет,
катедра „Финанси и счетоводство“

Ел. поща: d1336@sd.uni-vt.bg
